

POSTMODERNA I UMIJEĆE
ŽIVLJENJA

Kritički osvrt na odnos filozofije i umijeća življenja

Moral

- zapovijeda. Odrješito. Nepopustljivo.
- odnosi se prema univerzalnom.
- traži da se pojedinac podvrgne univerzalnim zahtjevima.
- nudi principe, općenitost prirodnih zakona.
- traži odluku.

Umijeće življenja

- savjetuje. Prijateljski. Suzdržano.
- skrbi za pojedinačnog čovjeka.
- poziva pojedinca da na sebe preuzme oblikovanje svoga života.
- ne poznaje principe. Ne traži primjenu općih pravila na pojedinca
- ne stvara plan. Život je provizorij.

Moral

- kaže što ne smijemo činiti.
- ne kaže što je dobar život.
- nas uči kako riješiti konflikte.

Umijeće življenja

- vidi da život nije samo rješavanje moralnih dilema.
- ima zadatak ispuniti prazninu koju moral i etika ne mogu ispuniti

Moral

- životu postavlja okvire izvana, insistira na odmaku od svakog pojedinačnog života, stavlja iste principe nad svaki pojedinačni život.
- govori o dopuštenom i nedopuštenom, o zabranjenom i dozvoljenom.

Umijeće življenja

- želi služiti posebnom, pojedinačnom životu.
- želi pomoći pojedincu da pronađe svoj ritam i posebnost.

Moral

- omogućuje općeniti opis.
- dostupan je filozofskom razmišljanju
- dopušta pojašnjavanje pojmova, analizu tvrdnji i argumentiranje spoznaja
- poznaje različite teorije

Umijeće življenja

- ne posjeduje otvorenost ovakvom filozofskom pristupu
- ne postoji teorija o umijeću življenja
- predodžba cilja i način spoznaje izmiču filozofskom diskursu
- kompetencija umijeća življenja nije kompetencija primjene pravila

Umijeće življenja

- U literaturi umijeća življenja rijetko se otkriva nešto novo.
- Uglavnom je literatura podsjećanja.
- Naslanja se na mudrosnu literaturu i temeljno znanje čovječanstva o dobrom životu.

Umijeće življenja

- ne argumentira
- pripovijeda
- opisuje
- savjetuje
- propovijeda
- nuka
- oblikuje ideale
- opisuje uspješne živote
- slavi stvari svakodnevice
- pokazuje blagost
- blagoglagoljiva je
- ipak, govori drukčijim jezikom od filozofije

PREGLLED UMIJEĆA ŽIVLJENJA

herojski, postmoderni i kapitalistički pojedinac
kritika perspektive Michela Foucaulta

Kritika Foucaulta

- Foucault izvlači iz zaborava pojam umijeća življenja, skrbi za samoga sebe.
- Neobično da to čini filozof koji je u prethodnim studijima uzalud tragao za subjektom koji bi se othrvao modernim tehnikama discipliniranja
- Foucault tehnike brige za samoga sebe interpretira nietscheanski
- Time etiku brige za samoga sebe pretvara u estetiku egzistencije koja očekuje da subjekt svoj život oblikuje poput umjetničkog djela
- Estetizacija antičke etike ima svoju cijenu: njezino sustavno iskrivljivanje.

Grčka: nutarnja mjera i dobar život

- Ljudski je život epitički: teži za užitkom, traži ugodno, a izbjegava neugodno.
- Ljudski život, za razliku od drugih oblika života, nema nutarnju mjeru.
- Neumjerenost je destruktivna
- Hedonističko nagnuće bez nutarnje mjere mora biti obuzdano i usmjereno.
- Klasične grčke etike uvijek su imale dva pola:
  1. tehnike stavljanja požude u mjeru
  2. nauk o dobrom životu.

Skraćenje grčke etike

- Kod Foucaulta grčka etika doživljava dva skraćenja:
  1. seksualnost je samo jedna provincija unutar carstva emocija
  2. teleološki kontekst unutar kojega se događa ovladavanje afektima je zamagljen.
- Uklonili se društveni odnos pohvale i pokude za etičku istinitost i neispravnost i njihov odnos prema dobrom životu, tada se tehnike sebstva osamostaljuju i u prvi plan dolazi moć samokontrole, borba razuma i užitka i postaju svrha samima sebi.

Sužavanje grčke etike

- Natjecanje u ćudoređu i društveno priznanje nestaju s obzora u korist borbe moći razuma i nagona.
- Psihologizacija suzuje pozornost tehnika sebstva gotovo isključivo na seksualni užitak.
- Isključenje etičkog konteksta apsolutizira tehnike sebstva.
- Time grčku etiku svodi na obuzdavanje seksualnosti.
- Zaboravlja se cilj etike: kreposni život.

Uzor kreposnog čovjeka

- *Spoudaios* - kreposni čovjek
- Posjeduje čudoredni uvid i mudrost u cijelom području osjećaja, stavova, djelovanja.
- Traži sredinu
- bira ispravno
- To mu priskrbljuje etički užitek

Izvrsnost - izbor ispravnoga

- Ljudska izvrsnost nije u nadmoći razuma nad osjećajima, u slobodi od zahtjeva tijela, nego u radosnom izboru i djelovanju ispravnoga, u etičkom uvidu.
- Foucault je obuzet demonima seksualnosti do te mjere da:
  - cijeli svijet užitaka suzuje na seksualnost i
  - u ovladavanju osjećajima već vidi ispunjenje etičkoga cilja.

Tehnike egzistencije - suženost obzora

- Tehnike egzistencije, skrbi za samoga sebe i umijeće življenja postaju vrlo tjelesne.
- Nestaje s obzora ključni prijelaz iz samosvladavanja u oblikovanje etičkog karaktera.
- Foucaultovo prijelaz u etiku stoji pod obzorom analize moći.
- Teleologija sreće se svodi na tehniku egzistencije.
- Nestaje s obzora predodžba uspjelog i sretnog života a na njegovo mjesto dolazi subjekt koji ovladava sobom i nastupa protiv vladavine normalnoga i discipliniranoga.

Subjekt - enklava

- Subjekt stvara svoju enklavu slobode
- estetski stilizira svoj život moralno-duhovnim i tjelesno-seksualnim graničnim iskustvima i
- razvija svoj intenzivni program proširenja sebstva

Etička praznina estetike egzistencije

- Foucault vjeruje da moral poslušnosti nestaje i da se etika ne temelji u religiji.
- Stoga traži estetiku egzistencije kao temelj osobnoga života.
- Time grčka kultura sebstva upada u etički vakuum koji je nastao gubitkom autoriteta.
- Estetika egzistencije se odvaja od nauka o dobrom životu
- Time se moderni programi konstitucije sebstva ne mogu osloniti na neku objektivnu teleologiju
- Moraju se zadovoljiti formalnim vježbama ovladavanja sobom.

Eksperiment sebstva

- Sadržajno se život nužno podvrgava individualnoj slobodi i može biti samo rezultat neke volje za nekim određenim stilom i eksperimentom sebstva.

Estetsko vježbanje egzistencije

- Vježbe estetike egzistencije:
  - ljudi sami sebi daju pravila ponašanja
  - transformiraju se
  - modificiraju svoj bitak
  - život pretvaraju u djelo koje nosi neke estetske vrijednosti i podlaže se nekim stilskim kriterijima.

Transformacija sebstva - subjektivnost mjere

- Transformacija sebstva - samo na temelju slobodnih odluka.
- Prakse i tehnike kulture sebstva su vježbe ovladavanja sobom, ali ne podliježu nikakavom moralnom autoritetu ili društvenoj prisili.
- Odlučujuće je: “živjeti lijep život i ostaviti drugima sjećanje na lijepu egzistenciju”.
- Ovo je posve odvojeno od Platonove ideje ljepote.
- Estetika egzistencije je djelo pojedinca. Ravna se subjektivizmom.
- Estetsko oblikovanje života traži avangardno, novo, drukčije, posebno...

Autonomna proizvodnja sebstva

- Traganje za izdvojenom originalnošću, upadnom stilizacijom, naglašenom vlastitošću.
- Ne vodi se život kao drugi.
- Potrebno je biti zakon samome sebi.
- Valja proizvesti nešto što još nije postojalo.

KRITIKA DEMIJURŠKE PARADIGME

Demijurška paradigma

- Foucault vjeruje da ima ontološku podlogu za ideju stvaranja samoga sebe.
- Sebstvo nije supstanca, nepromjenjivi entitet, stvar ili objekt.
- Sebstvo ne nalazimo, na njega ne nailazimo, nije nam dano.
- “Iz ideje da nam sebstvo nije dano, može se izvući praktična posljedica: moramo stvoriti sebe same kao umjetničko djelo.”

Život - umjetničko djelo?

- “Zar život svakoga pojedinca ne bi mogao postati umjetničko djelo? Zašto bi lampa ili kuća mogli biti umjetničko djelo, a naš život ne?”
- Život nije predmet. Ne nalazi se u prostori odvojen od nas.
- Život se ne može odvojiti od sebstva.
- Promatrati *bios* kao materijal nekog umjetničkog djela je besmisao.

Život - umjetničko djelo?

- Život i sebstvo ne mogu se usporediti s umjetničkim djelom.
- Sebstvo ne nalazi svoj životni materijal ispred sebe.
- Ne postoji između sebstva i života nužna razlika koja postoji između umjetnika i materijala na koju on prenosi svoju predodžbu.
- Paradigma stvaralaštva kao model shvaćanja ljudskog života je promašena.
- Životno umijeće koje život shvaća kao stvaranje samoga sebe je žrtva nerazvidne i prenaglašene metafore.